Hamcasef

3:21

המאסף

לשתי תקופות הראשונות

משנת

התקמט

Königsberg und Berlin, 1789.
In der orientalischen Buchdruckerey.

המאסף

2/2

שנת
5549
התקמט

כולל שירים ומכתבים

אשר נקבצו ונאספו יחד על ידי אנשי

חברת שוחרי הטוב והתושיה

קעניגסבערג ובערלין

בדפוס חברת חנוך נערים תקמ"ט.

Berlin, in der orientaliſchen Buchdruckerey 1789.

המאסף

התקמט

שתי. תקופות הראשונות

קְנֵה חָכְמָה מִכָּל מִקְנֶיךָ,
וְדַעַת מִכָּל יְרֻעָה;
כַּבֵּד אֶת חָכְמָה וְדָרְשֶׁהָ
מִכָּל אָדָם גָּדוֹל כַּקָּטָן.

אסף ליט, יב יג.

המאסף

חדש תשרי תקמט

שירים

הכילי הסוכן והמתהלל *)

אוֹתָךְ הֻרַּדְתְּ קִנְאָה וְעוֹדֵךְ
כְּמֶתֶג וָרֶסֶן לְסוּס וְאָרוֹן
עָיְפָה וַיֶּגַע בְּלִי מַרְגּוֹעַ
תְּבַקֵּשׁ שָׁשׁוֹן בְּשַׁעַר הָאָסוֹן
תָּשִׁית אוֹצָר בַּעֲפַר בָּצֵר
וְנַפְשֵׁךְ עָמְלָה לְחַתְחֵת אֲפֵלָה ׃

תַּחְתּוֹר הָרִים לְבַקֵּשׁ מִסְתָּרִים
אוֹצָרוֹת תִּכְסוֹף גְּבָעוֹת תַּחְשׂוֹף **)
חָפַשׂ גָּאָיוֹת רָדָה אָגְיוֹת
לְצָבוֹר וְלֶאֱסוֹף הַחָבוּשׁ בַּסּוֹף ***)

א ב 1 2 ורוח

*) סוכן, פיל"פי נעל קעמוס.
**) לזהב והכסף חפר בחעדר בהרים יעדלון.
***) בחכנים השונות חפר מונחם מן היס.

וְרוּחַ בַּעִיָּם יוֹם עַל יָם
כְּנֵץ תְּאַבֵּר אֲנִיָּתְךָ יְשַׁבֵּר׃

אַהָה נוֹכֵל בְּצַר אוֹכֵל
בְּיוֹם יְצַפּוֹר בְּלַיְלָה יְקַפּוֹר
יַסְפּוֹל מַחַץ צָרָה וַלַּחַץ
אַךְ בֶּסֶף צְרוֹר לֹא יְבָצוֹר
בָּבָת נוֹצֵר הַזָּהָב בְּאוֹצַר
וּלְבָל יַחְפּוֹץ יַד יְקַפּוֹץ׃

אֶבְיוֹן דּוֹרֵשׁ אוֹרוֹ יָרֵשׁ
כִּי הוּא חוֹרֵשׁ פֶּן יִוָּרֵשׁ
גַּם לַנַּפְשׁוֹ אַכְזָר מְרַכּוּשׁוֹ מְזָר
לָעַד יָגֵעַ וְלֹא יִשְׂבַּע
וּבָאֵין הַשֶּׁקֶט חַיָּיו יִקָּט
וַיַּעַן מִתְרַשֵּׁשׁ בֶּן יִתְעַשֵּׁשׁ׃

בְּתַחְכּוּל וְעָנָן לְהוֹסִיף קִנְיָן
כְּלֵה יָמִים בְּהֶבֶל וְאֵמִים
וְאַחֲרֵי בַלּוֹתוֹ יָשׁוּב לַאֲדָמָתוֹ
וַשָּׁאֲפוּ צְמָאִים חַיִל וְדָמִים

יָשׁוּב לְקֶבֶר יָעוּפוּ בְּאֵבֶר
לִשְׁמוֹחַ בְּטוּבָה הוּא לֹא אָבָה :

הָה הִסְבַּלְתָּ לְמִי עָמַלְתָּ
אָסַפְתָּ בַּלַּחַץ וְלָזָרִים יוּחַן
נִבְהַלְתָּ לָהוֹן בְּרַעַשׁ וְשָׁאוֹן
וְעוֹד בְּלַיִל נֶאֱזַרְתָּ לַחַיִל
וּפֹה סָבַלְתָּ וְלֹא אָכַלְתָּ
וָאַתָּ שָׁמָה הֲהֵבֵאתָ מְאוּמָה ?

הַמון בַּלָּהוֹת וְרוֹב בֶּהָלוֹת
שָׁם יַשִּׂיגוּךְ שָׁם יַבְעִיתוּךְ
וְהָרָעָה תִּשְׁקוֹד בָּךְ לִיקוֹד
כְּיוֹם יוֹמַיִם כְּאֵשׁ שָׁמַיִם
וְיוֹם שִׁלֵּם תְּהוֹם כְּאֵלֵּם
וְתָשׁוּב נִבְלָם לְדַרְאוֹן עוֹלָם :

* *

וָוֵה סוֹכֵן — הֲכֵן הָכֵן
לְבַקֵּשׁ מוֹתָר וְלֹא יֵחָסֵר ?
מְנוּעַר מְפַנֵּק כְּאַרְיֵה יְזַנֵּק
שְׁאֵת יֶתֶר כַּאֲשֶׁר פָּתָר

בִּטְנוֹ יָדֹשֵׁן כְּאַבִּירֵי בָשָׁן
וְכָל חֶמְדָּה בְּלִי מִדָּה׃

לְאַוַּת נַפְשׁ זָהָב לוֹ רֶפֶשׁ
וְאֶלֶף כֶּסֶף לְבַצַּע פּוֹסֵף
מַאֲבִד הוֹגוֹ בְּרוֹעַ עַנָּנוֹ
בַּשֵּׁשַׁ וְשַׁסֵּף בַּזֵּר לְנוֹסֵף
שָׂרוֹ הַנָּקוּב כְּבְכִיס נָקוּב
וְלֹא יֶחְדַּל עַד כִּי יִבָּל

וָאָן יִנָּחֵם כִּי יֶחְסַר לְחֶם
וּפַת לָרָוָה יְבַקֵּשׁ נְדָבָה
טֶרֶם תִּתְעַנֵּג וְעַתָּה בַּהוֹנֵג
לִפּוֹ מִדְאָבָה יִמַּס לְמַעֲצָבָה
יֶהְגֶּה בְּשָׂחָף הוֹנִי רָחָף
וְאַחַר הַסַּף יִפָּרוֹשׁ כַּף׃

* * *

וְאַךְ מִתְהַלֵּל סָכָל וְהוֹלֵל
אוֹהֵב גָּאוֹן בַּחֲמוֹן וְשָׁאוֹן
יִתְכַּבֵּד בְּנָוֶה חוֹלֵךְ בְּגַאֲוָה
דַּבֵּר בְּסָאוֹן יִרְחַב טָעוֹן

הביום

הַבְּיוֹם אַחֲרִית כָּרַת בְּרִית
מְרֵאוֹת בְּצָרָה וְהָיא נְצוּרָה :

בְּנֵה בַּעַר ! הָרְבוֹת שַׁעַר
הָכֵן מָדוֹר לְדוֹר וָדוֹר
פְּתָה לַחֲצִרִים שַׁמָּה לְטִירִים
חֲפוֹר וַעֲדוֹר פְּרָצוֹת לְגָדוֹר
נִבְדָּל אֲמוֹר הַזְמוֹרָת תְּגַמּוֹר
הָגֵמֹר אוֹמֶר בּוֹ תִּתְאַמֵּר

תְּכוֹן שׁוֹמְמוֹת אֲבָנִים מַעֲרֻמוֹת
גְּבוּלוֹת הֲקִמְתָּ בְּהוֹן עָצַמְתָּ
שָׁוְא תְּיַחֵל בַּלָּה בְּהַחֵל
הֲגַם דָּרַמְתָּ בַּאֲשֶׁר יָזַמְתָּ
שָׁכֹר תִּתְפַּתָּה פְּנֵעָרָה מְפֻתָּה
בְּבֵית מוֹעֵד לְשִׁכּוֹן לָעַד :

מֻכֶּה סַנְוֵרִים הַכֵּר מְשָׁרִים
חָגֹם תְּתַנֵּעַ פֶּה הִשְׁתַּעְשֵׁעַ

עִתְּךָ יִבָּצֵר וְחוּטְךָ יִקָּצֵר *)
תָּקִין בְּנִרְדֵּמְתָּ וַחֲלוֹם חֲלַמְתָּ
בְּרוֹחַב אַמָּה תְּכִילְךָ אַדָּמָה
וַעֲדֵי בַּיִת שָׁמִיר וְשַׁיִת׃

* * *

אָנֹכִי לֹא כֵן בְּכִילַי וְסוֹכֵן
וְאַף כְּמִתְפָּאֵר לֹא אֶשְׁתָּעֵר
לָמִי אֲנִי כְּחַסֵּר לֶאֱסוֹר אִסָּר
הַבָּא יוֹרֵשׁ וַאֲנִי אִוָּרֵשׁ
אוֹ כְּבְהֵמָה עֲשׂה פִּימָה
וְרֶפֶשׁ גּוֹרֵשׁ וְרָמָה פּוֹרֵשׁ׃

וּבַמֶּה אֶתְנַדַּל וּמָחָר אֶחְדַּל
וְאֵיךְ בְּכֶסֶל אָשִׁים כֶּסֶל
נוֹצָר אֲדָמָה אָשׁוּב לַאֲדָמָה
וּמִכֹּל אָסַפְתִּי אָז נֶאֱסַפְתִּי
וּבְכִבְרַת פֶּלֶךְ שָׁם אֶשָּׁלֵךְ
אֶפְתַּח עַיִן וְהִנּוֹ אַיִן׃

לכן

---

*) זה החוט החיים / חבר נפי מוסלי מצליח בשם חוט יכוסה / וכן הוא לומר בתהלים כי גז חיים וגשופה / ובקוהלת ימי קלו מני ארג וילנו בתפס תקוה / והבן .

לָכֵן אֵרֵךְ לְבַקֵּשׁ מֶרֶף
בְּלֹא מְשׂוֹרָה וְרַב תְּמוּרָה
בַּלְבָּלָה וְשִׂמְחָה מַרְגּוֹעַ וּמְנוּחָה
הֵמָּה מִשְׁאֲלִי בְּכָל עֲמָלִי
וּבְסֶבֶךְ לְשַׁעְשֵׁעַ עִם אָח וְרֵעַ
כָּל מַעֲבָדַי וּמִשְׁלַח יָדִי :

נַפְשִׁי תָּגִילִי בִּמְנַת חֶבְלִי
לִנְתִיב אוֹשֶׁר גַּם זֶה יִבָּשֵׂר
וְכִכְלוֹת יָמִים לְחַיֵּי עוֹלָמִים
תִּשָּׂאֵר לִבְצָרוֹן נֵצַח לְזִכָּרוֹן
בַּעֲמָה תָּרִימָה מִתְּשׂוּאַת אֲדָמָה
לִמְשׁוֹשׁ מְרוֹמָה בִּמְנוּחָה נָעֲמָה סֶלָה :

י – ל – ק .

ה ס ע ר *)

עלי רגש הפסגה הנשקף על פני היס הנדול ישנו יהונתן
ואהימען רועי צאן / ומרחוק נשמע קול / כי סופה
ורעש

(* Der Sturm, nach Geßners Idyllen, 3ter Band S. 77.

ורעם יאמה ; קול דממה דקה הומה בלאחת סחרו / הבלך והעולף ידלו נבהלים מחתה ומרוגז תנה ולינה / והרועים העיזו לת מקניהם מן המרעה על תוך נדרומימו ; גם המה כניסו לת הכאן מן הסר למען מפניע / רק לבדם נשחרו על רחם הסר להביט על הסער הגדול הסר על טיס / ולרחות בעלות הרעם נסופה וסערה .

יהונתן

הדממה הזאת לימה היא . רחה ? השמש חלה לבא ותחכם פניה לעיף ענגים ועניש העולים בהרבי על מעל שפת טיס .

אחימעץ

גם לעבר פנינו מעבר ליש הלאה בבא שמים ערפל / הבע שמה / עוד ישקוט — אך מהר יחלוף שקשה / ותריע קול סופן נרעש . הקשב ! קול ענות / קול המולה / בקול יללת מרי נפש / כשמים המון רבה מפני הום בתחום / מרחוק ישמע —

יהונתן

שיור מה ! לאט לאט יעלה האד ירבה עניש בהרבים / וענני לופל וקדרות השתרגו עלו ממשבי מלולות —

אחימעץ

הבה בהמולה עוד תתגדל תריש קול ; הבע / תשכח לילה נפלה עלי היש / נבלעו כל חיין / בל נרחו עוד . עקה חשבו המלורות / זאך לבדו יהל לבא מגדל המחיר לעוברי ארחות ימים בחו לופל ובי בקה *) — לולם את עיניך הנה / הרוח הולך וסוער / עתה יבקע ענגים / נרעם ורועו יהדהם / יהבעבו בועבו עלי בחתי יש / הומה הוא בקלטו — .

הסער

---

*) דער וואלטורן / דיא באקע / וואהרזיק פֿייאר לוסט זייען פֿיר דיא זעעפֿאהרענדן שרעהלטן זוירד .

יהונתן

הסער הולך וקרב / ליום ונורא מאד • למנס חמדתי
הקשיב שמונו / ומעונג בלול מגיל ורעדה שגב לבי
לרחות המראה הנורא / אם גם לאה חפלאה בה / הואל נא
עמוד פה / הלא מצער דרכנו / ואם יגבור עלינו זעפו היש
ירדנו מן הסר להחסות תחת גג אהלנו •

אחימעץ

טוב ! אשב לאך פה / כמוני כמוך אהבתי את המראה הזאת •
עתה יקרב הרעש / הנה יתגעשו משברי הים עלי
שפתם / ופרוח סוער דין עפתים כפופים •

יהונתן

מהר הבט אל הים / איך יהמו גליו ודכיו ויזו קלפס עדי
ענגים / יעלו גבונים ליומים כהרריאור / ובשחון
עוזה ירדו ההומות / יבלעו בקהום רבה / עלי גיווס לוהעיס
להבי ברק / וקופע כמו אפלה מנודח •

אחימעץ

אהה אלהים ! רחם ! הבט נאי ! הניה תנוד שמה עלי
משבר כלפור בודד על גב / הה ! עתה
קשבר / אין / ואיה תנשיה המומללים — הנאנחים — ?
התהום — קברם ! —

יהונתן

האה ! שמה / שמה / (לא חולם תנכי) הלאה עלי גיון הגל
קנשא התניה / תנא תלהים / פלטם ! נא פלטם ! —
הבט / הנה עבר עליה נחלה / הה המים שטפוה — • מה
בקשתם / כי עזבתם את תדמתכם ואדץ מולדתכם לעבור
תרחות ימים ? אם קשפר ארץ תנוקיכם די מחיה לעבור
רעבונכם ? — ממנס עושר בקשתם / ומות מר מצאתם •

אחימעץ

לשוא יבכיון תנוקיכם ונשיכם ושפכם עלי חוף מולדתכם ?
לריק ידיהו נדר במקדשמו למען שובכם • גם

קנורת

קבורת מנשים לא תהיה לכם / עוף השמים ודגי הים יאכלו
את פגריכם . — הנה אלהים ! אחת תשאל לשכון תמיד שלו
ושקט בגל מלונתי שמח בחלקי / עושר לא אבקש / אדמתי
וטפחות שדי יכלכלני / ועשרות לאני יסביעני שמחות .

יהונתן

יסר תיסרני יה כמו אלה / אם מעמקי כעס התשוקה ורוגז
שבלע ילחלון לבבי / אם לחמוד יקר מאשר נפל חבל
לי ; רק מרגוע ובניתי לחם .

אחימעץ

נרדה נא אל השפה / אולי יאליכו הגלים את גוויות הנענים
האלה עלי החוף / אם יש בם עוד רוח חיים /
נגחמה בהליל לוקם מנחר שחת ; ואם אין / נביאם בשלום
אל משכבותם / ונתנה לפניהם קבר למנוחה .

* *

וירדו אל השפה וימצאו נער יפה תאר שוכב מת בחול /
ויקברוהו שם בדמעות שלום . וירחו עוד שברי האניה
נעושים הנה והנה עלי הגלע / ויבקשו תחתיהם לרחות אם
אין שם נפש חדש עוד / וימצאו מרגו ויפתחהו וירחו והנהו
מלא סגולות מלכים והון כביר .

יהונתן

מה יתן ומה יוסיף לנו זאת ?

אחימעץ

נחנו נקחהו למשמרת / לא לנו ולא לבנינו / חלילה לנו !
אך להשיבו לבעליו אם יבקשוהו / או לתתו לנפש
נענה ואסר לחם .

* *

מאין דורש ומאין מבקש / שמרו את האוצר הזה ימים רבים
בל שלחו בו יד . ויהי כאשר ראו כי אפס דורש
ומבקש / בנו בו היכל גדול על החוף / ויקימו שם עמודים

מאבני

מחכני נזית יקרות אשר נגי ההיכל נכון עליהם / ובתוכו הלינו תמונת נערה שקעה וטלוה על תנוכות שדה / תכנית המנוחה / ויקדישו את ההיכל הזה אל המנוחה ואל השלוה ואל כל איש השמח בחלקו .

כל רודפי כבוד כל אין לעושר
זורעי שוא הם / אף עמיל יקצורו
כחם יבלו בם ובערת רשיגו
אותם / הלא הבל וריק יעזורו .

שמעון בר"י .

לזכר ריעינו המחבר ע"ה אשר עמל בעדינו כל ימי שבתנו יחד / ויגע מאד לצרף לשוננו הקדושה כאיש חיל ופועל טוב / הצגנו את ההעתקה הזאת אשר נשארה ממנו בידינו / בחדש הזה / הדש שמת בו זה שנה העברה / למען הקים שמו בין משכילי העם .

דברי המאספים .

חדה

תהום אמר לא בי הוא / בשדה טיער לא מלאנוהו / אל שאול תרד עם תשיגהו . היא לא בשמים / גם לא בחם רוח עפר ומים / ואולם היא בעילם ממדינה ובעיר ירושלים . לא בימי אדם עת תנוס / ותהי בימי אמרפל / לא תראה אור / תמיד תשכון בערפל . לא תבוא בבית המשתה / אך אל בית האבל / לא בחדש ולא בשבת כ"ח פעם ביובל . לא תרד מטה ואולם היא ממעל / לא בשוסב וקנים אך עם בני בלי עם ובן בליעל . היא בין יעלת חן ואילת אהבים / כרחל וכלאה הנעימים והנאהבים / פניה פני להבים . אחי לבלע נכון כי נפלתי לפני בני עולה / שלחתי בשלה / ואני בתוך הגולה . אכן מבלעדי אין כל / אין מלחמה ואין שלום / אין מלין ואין אלם / אין לב ואין כשלים .

מכתבים שונים

דרוש על השלום *)

הנדרש בבית הכנסת דק"ק ברלין יע"א ׳ ביום שבת קדש ׳ בחדש מרבין בשמחה ׳ הוא חדש אדר ׳ בכ"ד בו ׳ שנת תקכ"ג לפ"ק ׳ מהרב הגדול חמפורסם החריף והבקי כמהור"ר אהרן בן כמהור"ר משה זצ"ל שהיה ראש בית דין דק"ק הנ"ל ׳

אחי בית יעקב המקשיבים לקולי

אחדי כל המלחות אשר מלחתנו ׳ אחי אבות אינו היינו והגיענו ליום זה ׳ יום שמחה ׳ יום אשר לא יפסוק זכרו מזרע דור אחרון ׳ ויהיה לעם נולד במלכות הוחת ליום קדוש ׳ ויום חג ׳ כאשר לחנו ואחינו המחמינים חונגים ׳ יום הוליח ה׳ את אבותינו מארץ מלרים ׳ והוליכם ניד רחה לפני רודפיהם ׳ ימי פקודה חלפו ׳ ומוסרי משפטי אלוה עברו ׳ היום אנו חונגים יום כפרה ׳ יום ישועה ׳ יום הצלה ׃

אנו נעמיד לפני כסא רם ונשא להודות ׳ לא כימים הרחשונים ׳ כעל נמולות ׳ כעל יסלם חמה לנרין ׳ נמול לחויבין ׳ ויין נלחם בנבדי נקם ׳ בשפיכת דם אדם כאחד ממנו ; לא על כי ידינו רמה עלי יצורי אלוה ׳ הנלחמים והנאחזים ׃

לא כן עמנו היום ; כי אם נביא לה׳ כבוד ותהלה ׳ על כי החזיר את המנוחה והשקט בארץ ׳ והשיב אחוה בין יושביה

---

*) הדרוש הזה נכתב בשפה מיוחד בעת הסוגה ׳ אך לנרוש יקרו ונועם מליצתו הושפעוהו פה למען ישועת פולנית וילמד בעת סדר את הדרשנים בשפתו וכן ׳ דברי המאספים ׳

יוצניה / וריעות בין רשעי הרים נגנונים / אשר בידם מוסר
שנע מוצלים / ומקל הכאתה / להכל מקרה בני אדם :

נזבחה לה' זבחי תודה / ולא יחלל קולתינו לפניה קול
דמי מדוקרים / יען מות עלימו • נשירה לו שיר
חדש / ולא יתערבו נשירי שבחנו / נאקת סובלי יגון : בין
עוד שמחתנו פרי תבדון תהרים / לא נקלה עוד מוסר שלומנו
על שכמינו / ובחבורתם נרפא לנו • עתה יש לנו ידנו להחזיק
את רעינו כאחנו / יש לנו ידנו לעבוד את ה' בורא שמים וארץ
שכם אחד / להיות עזרה נאמנה להשתדל בהצלחת ברואיו :

אשרי המניע לאמונת עת חסן ישועות הואת / אשר עליה
היינו תולדים ובוטחים זה שנים רבים !
השלום הוא תכלית הבריאה !
השלום הוא ריעות הנברואים !
השלום הוא התועד השמחתי במרומים !
השלום קול שמחת גאולי ה' !
השלום יהיה הבטוח הרחשונה אשר בה יפתח המלך המשיח /
את יקבלה לישראל / כאשר הנביא ניה נאוו על ההרים רגלי
מבשר משמיע שלום :

החכם ר' יהושע אומר (מסכת דרך ארץ) גדול השלום /
שמו של הקב"ה נקרא שלום / שנאמר ה שלום •
אחי ! כבר ידוע שהשם הנכבד הזה / מורה בתורתנו הקדושה /
על השלמות כה שלם ממעל / לפרושות שהדין הנמשכות
ממנו / ועל השנאת שלהים הפרטים / אשר בה מסבב נסיבות /
כפי אשר גזרה חכמתו הקדושה • והנה כונת ה' אשר למענה הוא
ברא / ומעמיד ומנהיג את עולמו / כונת תועלה / להשפות
מטובו על ברואיו / בחסדו הגדול • שנתה להנות הברואים /
והכליפה להשלים מאור אין קוף עליהם / ולפרסם כבודו
בעולמו / כאמור בעל המשנה כל מה שברא הקב"ה בעולמו /
לא ברא אלא לכבודו / שנאמר כל הנקרא וכו' :

ובהיות שהמלחמה היא סותרת את הכונה הואת / כי כלה
ונחרבה היא לבעלי הריב / בשופן שכל אחד מהכון
למנוע שלמות זולתו / וברור הוא שזה הפך הכונה ברצון האל /

לכן

לכן דרכי הסנחתו נסתרים בעת הסיח / ונרחה לנו / כאלו
קדוש ישראל עזב את הארץ והנהגתה .

ולסבה זו נקרא הסם הנכבד המורה על הסנחת האלוחדת
חסדו ה' שלום / מלד שהוא נותן בה שלמות
לבריותיו :

חבם לחר מהחכמים הגדולים מבני עמינו לומר : גדול
הסלום שלשלח הסלום החרב והחיה משכלת את הארץ /
מה טעם שנאמר אם בחוקתי תלכו ואת מלותי תשמרו ועשיתם
אותם וגו' ונתתי שלום בארץ וישנתם ואין מחריד / והשבתי
חיה רעה מן הארץ / וחרב לא תעבור בארלכם .

ואלה דברי הסבל הינם לריכים חזוק . הלא הין עד כנגד
הנסיון / טעמנו רחינו כי רע ומר הוא לבית היבה
עם שכינו . עוד היום ההוא שמור בזכרוננו / עודנו בחבו /
יום מבוכה ומבוסה / לחר בו למדנו להבחין / שחין החיות
רעות משכלת את הארץ / כחשר תעשינה הדינה / הנחש /
הקנחש / והמחלוקות / ותולדותיהן כיולא בהן / הריב
והמלחמה / שמה ושעוריה .

עוד היום הזה וכרנו את הדחגה וימי חבל / חשר שכר האדם
לא נהיה / ושכר הבהמה הינה / ולינחו ולבא הין שלום
מן הלר / כי ה' שלח את כל חדם הים ברעבו כדברי וכריה
הנביא (ה' יו"ד) .

בעת מלחמה חשמינו לנח ברכה / החריבות לנח הועיל /
והמשחבר לא משחבר לרוב נקוב / ולים מכיר במלחכתו
הינו נשבר / כיבר מתעלב בי לבו / בחמונה נחנחה / התוכיה
משתברת / והקשה שבקלוות כנוכר בתלמוד ירהבו הנער
ביקן והנקלה בנכבד .

בית מלחמה שבר חדם לא נהיה / הערים שרופת חש /
הלרמנות נהרסות / וכל בתי חסד הבנויים לתלפיות
לחכמה ולבמילות חסד נתונים / הדתות נרמסים ברגלים /
מלחכות חובב חכמה בזויה / ומה שהמליחו והפעילו קדמונינו /
בכמה מלות שנה לתקן ולתועלת ענין בני חדם / נחרב בומן
קלר ; ושכר הבהמה הינה / עבודת האדמה הין / שדד שדה /
ענשו פרודות תחת מגרפותיהם / ואשר כל עוד למחה בה /

והולידה

והולידה והלמיחה / אין משביע בעליו / כי זרים הולכים לפתו /
ובעודו בכפו / התויב יבלע זיעת אפו •

לבן כאשר הבטיח ה' להולכים בחוקותיו / ושומרים מצותיו /
לתת להם ברכות גשמיות על אדמתם / וידע שאין
תועלת בהם כל עת שחרב מלחמה תעבור בארצם / ממך תלוים
ברכה תחרונה / לקויים על ידה את הראשונה / וזה לשרו ונתתי
שלום בארץ / רצונו לומר אני אטה לעובותיכם לב אלה / אשר
בידם כח ורצון לעשות שלום / או מלחמה / כדברי שלמה :
פלגי מים לב מולך ביד ה' / על כל אשר יחפץ יטנו •

והוא כמו ה' קורא למי היש וישפכם / ונותנה נהרות להשקות
ארץ תלחובות / ושדה למחה / ולמח אחו / פעם
לברכה ; ופעם מעלה תהומות ופרץ נחל מעם נר הנשחתים
מני רגל / לשחת את הארץ / והופיעו מכריע / ותבדה תקומה ;
כמו כן הוא נותה את לב המלכים כפי רצונו / אם לשבע / ואם
לקללו •

אם מוסיף אנחנו בעונותינו את מוסרי משפטו על לוחרינו ;
אם מבוים אנו את חקותיו ;
אם אנו מעליכים משפטיו אחרינו ;
אם עוזבים אנו את בריתו :

אזי ישלח ים ברעהו / וכל פעולות יגיעי כפינו הולכים
לטמיון ;

אבל אם אנו הולכים בחקותיו / ושומרים מצותיו לעשותם
אזי נותה *) תלינו בגהר שלום :

אזי הוא נותן שלום בארץ ונשכב ואין מחריד •

אחי המקשיבים לקולי !

ברי להכיר גדול ערך השלום / אשר אנו חונגים היום /
למען יאיר אין עיכו בהיר משחקים / אנו צריכים
לשקול במאזני שכל / הנפלאות הגדולות והנוראות / נשגבות

*) נוטה בינעריה ויטנו במשלי כ"ו דומים בהורלותם / ופירושם בשני המקומות /
מעיין במקום והשיב / הנופל על דבר הנוטה לכאן ולכאן •

מן הענב / אשר נעשו למען השלום / וכי ה' המשדד מערכת
הענב / נרך את עמו בשלום / כי קצר קצרה יד הענב
לעשות את כל המעשים האלה .

ואולם מה אני ומה כחי כי אוחל לבחר לכם בחר הציר
את כל העולה על רוחי ? נאמת אני רוצה את משת
פעדה אשר נעמה לנפשי / רוח נעני הניקתני / מלאתי מלים /
יתרוננו בקרבי / מי ילין רחשונה ? ואם אמרתי אספרה נא
חסדי האל / כאשר לבי רחש / וכאשר כל מחשבותי מתפעלות
על ידן אשר לדעתי אף בלב עולות תפעלון / ולב האדם אשר
בתוכנו מרגיש כח הערה הזאת / אף כי בלב מבין ז פעולות
ה' : לא אבוש עד תכונתם / לא אעצור כח לספרם / בספת
סופר ובלשון קרון מחומר / לולי ה' עוזר חדשות לנרות רוח
חדש בקרבי .

ה' אסדך עד השמים / ואנחנו כגל עלי ארץ . אמתך עד
שחקים / ונחנו עפר ואפר .

איה אפוף אתם חוקי מלא מבחיני דרכי ההשגחה / וכל הפלכם
ליקם הנהגת העולם על מקרה בלתי כונת מכון ? היה
אתם בוזי אלוה / אשר בחוח נפשם שחפו רוח הקנאם / ואומרים
לא ירחה יה / ולא יבין אלהי יעקב / את כל אשר נעשה תחת
השמש בעפרות הגל ? לכו / ורחו — והכלמו — ! עוד היום הזה
אנחנו פה אשר היינו / עם פרייסן נשאר לעם עלי ארץ / וה'
הוא אלהינו בחמת ובצדקה / עודנו חיים עמכם היום / ונחיה
זרע ברוך / ומלכנו אשר ה' ימין נורו עליו פלחי וגם לעמים /
עודנו מושל עלינו בתפארת שלום .

מי פעל את כל אלה ?

מי הרחיק מנפולינו את שלון המלחמה ?

מי את עור על נפור אשר יושיע ?

מי סורו נחכמה ?

מי שם — מתני חילו נרוח כביר וגבורה / עד כי מלה מהם
רננה ירדפו ?

מי שקל נפלם פרים / שהמועט יחויק נגד המרובה עת אבדה
חכמת חכמיו / ובינת נבוניו נסתרה / ומיין לכו נגבורים
שמר נוחם ?

מי שם גבול לשערוריה / ואמר עד פה תבוא / ולא תעבור חק ?
הלא ה' הוא חשך עשה את כל אלה .
ה' הוא חשך מחלנו / וגם רפאנו / כאמור מחית ה' / בינו
בוערים בעם / היוסר גוים הלא יוכיח .
ה' הוא חשך חלק מחכמתו למלאנו / והפר מחשבות מתנגדיו /
כאמור הים התלהים : המלמד לאדם דעת / *) ה' יודע
מחשבות אדם / כי המה הבל .
ה' הנדיך והרחוק / הוא חשך השקינו את כוס המרעלה /
עד כי תבהה כל תקוה / עד כל חכמי עולם ממחים מחלד /
הניעו רחם עלינו ואומרים : אין ישועתה לנו באלהים פלה .

לכן כה אמר ה' נאוות / כי יפלא בעיני שארית העם הזה /
בימים ההם / גם בעיני יפלא נאום ה' צבאות / והנה
אני מושיע את עמי מארץ מזרח / ומארץ מבוא שמש / ושכן לב
לעם / והיו להים להם לאלהים / באמת ובצדקה .

מיעתה נוכל לשיר עם המשורר הקדוש : אשרי הגבר אשר
היסרנו יה / ומתורתך תלמדנו / להשקיט לו מימי
רע ? כי מי שמים פגעי נרועו / ואת כל האלה חשה
מלאתקו / למקרה בלי כונת מכון / או למערכה הכרחית /

*) לפי משמעות המקרא פלאה בהשגה נאמנה / שהמקרא המלמד לאדם דעת
וגו' מחזיר למה שלמעלה / ואומר ויתכן ג"כ לפרשו לענין שלאחריו / כי
אף יותר מזכן בהגדת תכוד עניין התקדמות / כי המשורר הבית רואים בחלוף
פתאומי / שה' יודע כל הבנות מחשבתו / כי הוא המושל בזן ויוצר עין / הלא
ישמע ויביט / רואה נומר מי שנות הטורף אשר נתן תורי בני אדם ובחוסף /
הלא נוכלו יבין הבחות / אשר יעשה אדם ואי כהם / וידע מה יודע האדם
לאחוזת תוריו / ובזה הוא פותר דעת קלת חכמי עולם / כחוסנים שכוונת
לב / יותר נעלה ונשגב / מחיתם לבהמה / ושגיאת בהשגחה פרטית / על הכל
הפלאים הנפלאים / ועל הדברים אשר אין מדעים בחוסים / מפני זה המשורר
הקדוש נומר למאר המלמד אדם דעת / כי' יודע מחשבות אדם (תה כ') המה הבל
ונפלאים / ואז תלית כי פירושו תה כי / כאשר נמצאו לו הוראה בזאת בכמה
מקומות במקרא כ"ל תה כי שמחשבות אדם מקריים ונפלאים הם ואינו עשתוניותיהם /
ותה כי הם הבל נמור / אבל כל זה ה' יודע מחשבות אדם / אחרי שהוא החונן
לאדם דעת / וידיעתו הנפלאת נאלת מידיעתו הנאחית / הלא יניע מה שאנחנו
נגו / ונדע מה גדול אדם אשר נעפר יסודו :

מסנות מחיונות / לפסר שמחה ימלה כום התרעלה / העוברת
עליו בעל כרחו / בהשקט ובלי חרדה / ואם בגבורות לא
יתחזק / ולא ירבו / כי אם יבא בדד וידום / לכל לשמוח
ביסורים / לגיל ברעדה / בקרוב נגע לאהליו / באמת לפי דרכו
אין לו יסוד שיסמוך עליו / ואין לו פתח תקוה / לרדת אל
עמק עכור בשמחה ובטוב לב / ומפן דכתו החלי / כי היקרון
בזה לחכם בעל התמונה / המתמין בהשגחת מסגיח / המרחם
על יצוריו ומשפיע עליהם מטובו הגדול .

זה יום אשר יצין / שה' בגגע קטן יעזוב וברחמים
גדולים יקבץ ;

זה יום אשר בעת צרה / בעבור עליו שוט תוכחת אלהיו /
ונגעי מוסריו / יכול לשיר בשמחת את השיר הזה : אשרי
לי אשר תיסרני יה .

זה יום אשר לאד מתורת ה' לבבך דרך קדם השמחה :

לבן אם יתונה לו כל תון / שמוך לבו לא ייראו ומשמועה רעה
לא ייראו / נכון לבו . ואף אם עלמו משערות ראשו
שויניו / נשבעו להרע לו / רבים קמים עליו / ותפפו רעות
עד כי חדל לספור / ויפן כה וכה / והנה יום נעוד מכל ואין
עוזר לו / תרץ מולדתו שממה / נחלתו למבוסה / תוהבי נפשו
וקרוביו מות ירעם / או הלכו שבי לפני שויב / נקי כפים —
ותולם מה לי עוד פה להמשיל משלים / ולדמה דמיונות / הלא
תבינו / יתם החרדי' לדברי ! שמעתי עיני ולבי / על נבר
יוקש על / מופת התוכיח / יאשר יופיע למשל קפארת /
בספרי דברי הימים / לדורות הבאי' עלי ארץ . מי יספר לכם
תהלה יתקה לו ? מי יפתר מדותיו הטובות והנחומות / ולא
לר כחו / ולא התרפה ביום לרה ; ודי רוח תלהין ביה /
לחמרם ולכתבם בחרט תוכ / לפניכם היום / יאשר / יתם עדי
גדולתו ! להעלות זכרונם בקול דברים זה יהיה לי / כאשר ירצם
לים / לנייר דמות השמים בהרים / בעלם השמים לטוהר /
בקבניתה וכמתכוונתה ? — לכל גדול מכולם שמו / זאת לחירה
בעימה בתיבה יהגית שבחו / רחו מה פעל ועשה פרידיך / עת
שמועו הנרקי' כאשרה לחניסם / וימרדו ורוכו לחור וקדם ?
אלא שמר אם דרך ה' / כאשר יאות למלך גדול / נשא על שכמו

משאת

משפט המלחמה לבדו / ותמיד קל מהר חס לעזרתנו / ממש שמקדה הרעה לכלותנו / לכך חכמי' נערמס / סוליך יועצי' שלנ / אין מעצור לרוחו כסופה יחתה מלחה / כך ענר מפלך לפלך / נמון והגיל פסוח והמליט / ואת דכאי רוח יושיע / בכל קראם אליו / זהו פועל חכם / ענה עבודתם הבורח / שאר משמרת השכל / ואת מולח הדבר / סניח ביד מנפיח קורותינו / כפי חכמתו לחשר אין לה תכלה :

כי כאשר נפעו בני ישראל ממלרים / והיה לפניהם יס רחב / ומחריבים חויב רודף וחילו / ויגעק משה אל ה' / ויאמר ה' אליו מה תצעק אלי / דבר אל בני ישראל ויסעו / ואתה הוא לך אין לאם אלא ליסע / כלומר אין לאם לעשות עתה אלא ליסע / ולהשען על הנעשותי / האם יעשו את שלאם / ואשה יעשה את שלו / לנהלם / ואני אעשה את שלי ואשה ואגמור הדבר כעלמי וחכמתי כרצוני :

באן למדה תורת ה' דרך ארץ / שלל יגעט לדם בעת לרה / כי אם יש בדד וידוש ויתעולל / יע שכחו לשנול / ויעשה כל מה שהוא מחויב לעשות בפקודת משמרתו / ויגן על כ ו / אשר בו ה' קורא לומו / ועל מקומו אשר הפקידהו / וירכב ארץ מולדתו / ילך במרחב רגליס בתוך חבני אם ורעש / וירכב על דבר אחת ועשוה לדק / בכל מקום אשר לדק יקרא לרגליו / ואם הוא עד שפת עמקי תהום / ולא יירא בהמיר ארץ / והמוט הריס בלב ימים :

בי עד לדק יסוב משפט / ואם כל יושבי תבל יחד יתלחשו / יגידו על נפש לדיק / להמתיק סוד לחבדו / וזכל מחמדי בחס ומרמתם לעמתו / לשוח יעמלו / כי לסוף / עד לדק יסוב משפט / ואחריו כל ישרי לב / לסוף יורח לדקה כאור נוגה / ויאיר בעיני שונאי לדק / ויפלו על פניהם / זיכירו כי חלבש חלהים היא / וכי לא לאדם המשפט להרשיע החמת / לא לאדם הכח להפיל ארלה מעערות כלדיק / היושב בסתר עליון / ובצל לדק יתלונן / כמאמר יעשיהו (נ"ד י"ז) / כל כלי יוצר עליך לא יצלה / וכל לשון תקום אתך למשפט תרשיע / זאת נחלת עברי ה' / וצדקתם מאתי נאום ה' :

אמנם ״ נמה נקדש לאלהי קדש ׳ על כל הנפלאות אשר עשה לנו ׳ ונמה נוכל להיות רחויים לחסד הגל ׳ אשר בחסדו העיר הגבור אשר יושיע ׳ והנן נעדו ונמר לוקו ׳ להגלות ארץ הזאת והניד לך אדם מה טוב ? ומה ה׳ שואל מעמך ׳ כי אם עשות משפט ׳ ואהבת חסד ׳ והצנע לכת עם אלהיך ? .

אחי התהונים ! נפנדה נא את ה׳ אלהינו ונאהב את רעינו כמונו ׳ וה כלל תורות הלבנות אשר ה׳ שואל מאתנו ׳ ומלך הכבל אתנו מחויבים לעשותם ׳ גם אם לא הגיע אלינו מלות הגורל בגלגל ׳ כי בהם נתקיים הגלחתנו ׳ והם לטוב לנו ולנפשותינו ׳ וה אמרו : הגיד לך אדם מה טוב ומה ה׳ שואל מעמך וגו׳ :

האדם ! מה ה׳ אלהיך שואל מעמך אשר לא טוב לך ׳ כלא זה אלא עשה נאת רוח ליוצרך אם תאהוב את רעך ׳ ותסתדל לעונתו ׳ זה אקדש לאלהי מרום ׳ אם תעשה משפט ׳ ואהבת חסד ׳ והצנע לכת עם ה׳ אלהיך .

ואף הנביא זכריה מבשית אותנו ׳ שה׳ הינו שואל ונאי תורה ׳ מן התורה אשר הניל אומה ׳ כי אם תיטיב לה׳ מסור פר ׳ עשות חסד משפט ׳ ואמור מלוה שבין אדם למקום ׳ ושבינו לחבירו ׳ כי זה כל אדם ; שנאמר : כאשר זממתי להרע לכם ׳ בהקציף אבותיכם אותי ׳ אמר ה׳ צבאות ולא נחמתי . כן שבתי זממתי ׳ בימים האלה ׳ להיטיב את ירושלים ׳ ואת בית יהודה ׳ אל תיראו ׳ אלה הדברים אשר תעשו דברו אמת איש את רעהו ׳ אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם ׳ ואיש את רעת רעהו אל תחשבו בלבבכם ׳ ושבועת שקר אל תאהבו ׳ כי את כל אלה שנאתי נאום ה׳ .

אליבם חיסים מבית יעקב ! אשר נקבלתם היום לפני ה׳ ׳ במנוחה ושלוה ׳ זכרו הנדרים אשר נדרתם לה׳ ביום צרה ׳ והדשום נקבל המון חונג ׳ למען יעמדו לנו ולבוא אחרון ׳ לזכר עולם ;

רחמו על חותם הגריכים רחמים ׳ כאשר רחם ה׳ אתכם ׳ יום קריאתם אותו בלב נדכא ׳ התענגו לב יקומים

ותלמנות, כאשר הבליג אלהי השמים את לבנו, והכניעו לפני ה', ועשו את דברו, ותהבו את רעיכם, זכרו כי בני אל אחד אנחנו, הלא אב אחד לכולנו, ואל אחד ברחנו לכבודו, וחקק בלבנו דת העבר, ותהבת הבריות. עבדו בלב שלם את ה' ואת מלככם המעיב לנו, אשר ה' בחר בו בחסדו, ושם המשרה על שכמו למשול עלינו.

אם תהבו את רעיכם כמוכם, אזי הבורא יתמיד טובתכם ויספת שלום לכם בארלכם, ובבנתם ואין מחריד.

ה' אלהים צבאות, שמר נא את מלכנו, עטרת רחמנו, ובלדק ימלוך על יצורי כפיך, תמליכהו ותמשילהו לאורך ימים במנוחה ושלוה, על עם משמעתו, אשר בידו יצליח ויבון בעת, ולא תעבור עוד חרב בארלנו, ולא ישמע עוד במלכותו קול מחדים בחוציהם, כי אם בכל הרחיבות וחוצות, מחולת מחנים, מבחורים ובתולות, ילהו במחול משחקים, להודות לך בשיר תודה, והזקנים על משענת קנה אשר בידם, יספרו לבני בניהם, ובני בניהם לדור אחר, את כל הנסים אשר עשית בארץ, על יד בנך פרידריך. ומבריכיך תברך את בית המלך. שמור נא את הנשיאה, אם בארץ הוחת, אשר התפללה בעדנו ביום צרה, ואת שרי המלך אשר הלחמו ביום קרב בעדנו, לפאר את שמך, וגם אשר יורש המלכות, ההולך בדרכי פרידריך, תקדמנו ברכות טוב, ונברכו בו כל מרלוקינו. שמעת נדרי, נתת ירושת טוב ליראי שמך, את בריתך החייס והשלום למלך חן, וימים על ימי המלך תוסיף, ושנותיו דור ודור, ויהב לפני אלהים לעולם, חסדך ואמונתך הכון עמו, לף ורועך תאמנו, ותן חותנו לחסד ולרחמים בעיני המלך, ולוח יספיע חסדו על שארית יהודה וישראל שנלחה.

ואומרה שמך לעולם ועד ותהלתה נדרי יום יום, ונרוך שם קדשך לעולם ועד אמן.

בקורת ספרים חדשים

ספר ראשית למודים כולל עשר שערים בחכמות לימודיות

ושבעיות , מאת ברוך בר"ל לינדויא
חבר לחברת שוחרי הטוב והתושיה . ברלין
בדפוס חברת חנוך נערים הקמ"ס . (קנ"ם דפים
שמיגית העלת מלבד ההקדמה וההסכמות . מקחו ח"י נדולים) .

תחלת חכמה לחפוץ חכמה , אם יחפצנה יאהבנה . כי יאהבנה ישמור מצותיה , ושומר מצותיה יחיה לעולם . (חכמת שלמה ו' י"ח י"ט) . החכמה היא נשמת העולם , וכמו שחיי גוף בלי נשמה נמנע , כן חיי העולם וקיומו בלי חכמה נמנע . מרחם מקדם נסכה , בה נוסדה ארץ , ובה חוללה תבל , למען היא לבל תלהים משחקת לפניו כל עת , משחקת בתבל ארצו ושעשועה עם בני אדם , אשרי אדם ינחר בה , לקחת דבריה ולשמוע לקחה , נכון יהי' דרכו , לא יתונה אלין רעה ; כי תגביהנו מעל כל מכשול ופוקה , תשמור נפשו מכל חלי וכל מדוה המולדות מארבי המדות הרעות , למען מרפא לנפשו בהולך בה שחק או ספחת שעיפי הספקות ומזימות הזדון , ותשפיע שקוי לעלמותיו בשמח את רוחו תמיד בתחבולות רמות ורעיונות נשגבות , תאיר עין השכל לראות אור בתוך חלמים בהגיעו אל פועלו ואל מעשהו , ותצריף לבו ליראת את ה' יראת רוממותו וגדולתו , כי זה כל האדם . ומה נעמו דברי מלין בקמרו : אין סכלות כאיש יקנא לאחר למעלה ממנו בחון ובמעלה , ולא יקנא לאחר למעלה ממנו בחכמה ובדעת קדושים ובמוסר , ולא ידע כי לפעמים הוא נעלמתו יביאנו לדבר משמה , והחכמה תעוז לחכם והיא סגנת חיי הנשמה . למען קנאת החכמה הנאותה למשכיל לא תהיה כאחת הקנאות

הפחותות למען עשות שם וכבוד וחיל בארץ / כי אם להשיגן
חכמה לבד / כדברי החכם / ר"ל למען הסיג על ידה דרך
מבוא להתקרב אל תכלית השלמות האמתית / כי זה מגדר
החכמה כאשר הזכרנו כבר בהקדמתנו לספר הביאסף תקמ"ח.
ולמען העמיד הקורא הנעים ! על אמתת הענין הזה /
והורות לך הדרך אשר תלך בחפלך קרבות החכמה / נעירה
נא את רוחך להקשיב על תהלוכות קלת לנטי החכמה ועל
תודותיהם וקראה כי לא כל שוקד על חכמה חכם אמתי / ולא
כל רועה צינה חיש תבונה / ובכח ההתבוננות הזאת תבין את
מחסורם וכבוד המחסור הזה / ותשמר מהם. הנסיון שבכל
יום ויום ירחה לנו לנטים מלנטי החכמה אשר נהייתי חכמתם
לרע להם. הכחישו את נופש ומשמן בשרם ירזה / גם רוחם
הומה עליהם כל היום / וכחנם נעכר / לא ימלטו נועם נקניני
העולם וסנולתם אשר יסביעו מונג רב לנפש המשכלת. רע
רע יקראו לכל נמלא / ויבהרו מחנק נפשם מלהשתוקק בעולם
אשר מחכו בו / וידמה לך הנסיון הזה להאור את כל דבני
האנשים השלמים המשגיחים את החכמה / ומהללים נשגבים
מעשיה לאמור : שהיא מחזקת את האדם ומרוממתו על כל
מקרי הקבל ועמליה. אפס דע / כי נבחנך את החכמה ואת
תודותיה בלב לרוף / ובשוך עניך לשום עין על האנשים האלה
אשר לא מלאתם נכונים / תראה כי שנו בנפשם והלכו עקלקלות
בהחלם לעשות בחכמה.

בבר ידעת כי החכמה תכלול כל למוד וכל מחשבה וכל
פעולה וכל מעשה וכל הנהגה המקרבת את האדם אל
תכלית שלמותו. ואם כן / כמו שרבו הלמודים והמחשבות
והפעולות והמעשים וההנהגות / כן רבו חלקי החכמה / וכמו
כן רבו גם המשתולים אל אם דרך השלמות אשר יתהלך בם
האדם חיש חיש לפי תכונת נפשו ומזגו והכחות הנשרשות בו
לפי בריאתו יצירתו ומלבו. ואם נאמר דרך משל : שמשגיח
בעל הלחה הלבנה להיות מכוונ לחכמת ההנדסה / ומשגיח
בעל הלחה האדומה להיות מלין ומשורר ומופלג בענייני כת
המדמה / יהי' דרך שלמות בעל הלחה הלבנה / ההנדסה / ומלחכת

השיר

הזיר והמליצה מסלמות בעל הלחה התדומה , והפכם לחנם לו נחנע לנמרי , לו לפחות עמל מכחיב מבלי הסיג מכלית שלמות כל ימיו . לוחת יחות לחדם הנוחר בחכמה לבחון תחלה חת תכונת נפשו ויצירותיו לדעת לחיזה חלק מחלקי החכמה הוח מסוגל ביתר שחת , למען לח יגע לריק בולחה ולח יעמים עליו עול ללח הועיל , וסופו למחום בה בכלל . ועל זה הזהיר החכם בחמרו : דבש מצחת אכול דיך ר"ל קח ממנו מה שדי לך לפי תכונת נפשך והסגחך , והשמר מלנקם לכת למעלה מכח השגחך , פן השבענו והקחתו , ולח ישחר בידך מלומה . לך להיות החדם קליר כח לדעת תכונת נפשו וסגולתו לחחד מחלקי החכמה , וה מנד מחסור ידיעתו , וה מנד רוממות לבבו חשר יתנחה לחמור : ידי בכל , לח נוכל חנכי חכל חשר היו לפני , ומה ידע חנוש וולתי חשר לח חוכל דעת גם חני , ובוה הוח הולך עקלקלות ומסחית נפשו לבלתי הבליח לשום דבר ; רחוי לחנשי החכמה חשר בח בלבבם התשוקה לתקן חת הכלל , לבחון בחינה כוללת מועלת לכל חדם יהיה מי שיהיה לסקל לפניו דרך ילך בהתחלתו בחכמה , ובו ימלח הסיג די פיחתו למען התקרב חל שלמותו , וחם לחל יבו להוסיף דעת להעמיק חקירה וללכת בגדולות ונפלחות בשחבנות רמות ועשתונות נשגבות , מה יפה חלקו . והבחינה הוחת חשר נעמוד עליה פה בדרך הקלור תסתעף רק על סדר הלמוד .

אחרי חשר הסכמנו יחד מנחנו וקורחנו הנעימים , והם בחורי בני ישרחל חשר נורו חומר בלבבם לשום בסכלות ולחחוז בחכמה , כי החכמה לח תנוח בנפש החוטחת , ר"ל בנפש חים חשר יבקש חכמה למען הכפחר בה , ולמען התגדל על וולתו , לו למען עשותה כקרדום לחתוך בה , כי חם בנפש הנדיב חשר חפץ בה למען פרנות דעת והבליט חת נפשו בבעבור התקרב מחת מחת חל תכליח שלמותו חשר שם חק לו הנורל יתנרך . והנה ידענו כי תכליח כל תכליח היח דביקת הנלבים יתעלה ומליחותו בלב שלם ונרוף , וחמונה שלמה שכליח בהשגחתו בחסד ורחמים על כל בריותיו למגדול ועד קטן ובהשארת הנפש בעולם שכלו תרוך , ויקר הלמודים

הנשגבים אלה אשר לא דברה נפש קורתנו הקדושה בפירוש ,
כי אם הניחה לנו גן עדן הזה להשתעשע בו כל ימי חיינו ברוח
מבינתינו , והוסירה מוקשו לנחון ולחקור אחריהם , כאשר
מצאנו כתוב בתורה ושנוי בנביאים ומשולש בכתובים , למען
השלים על ידיהם את נפשנו ולהשריש בה המדות היקרות אהבת
הריע , וגמול חסד , ועשות צדקה ומשפט ויתר וכל הסגולות
המנחילים את האדם מעין עולם הבא בימי חלדו . ולפי זה
נאמר , שמלד התכלית האמתית , מיועד כל אדם להיות הכם אפי
ולמוד בחכמת הנפש ושרשיה , ואם כן ירעד לב כל שומע
גדולתו עולם רחקו מתכליתו האמתית , כי נשגבה חכמת
אלוהות , רמו מסילותיה , לא יעלה בם כי אם היחיד הך
הרעיון ובעל השכל הלח , וגם לריבה הנעה רבה בהכמות
השמושות ועומק העיון , אשר לא נפח כל אדם מסוגלת להם
וימאר כל ימיו אשר לא נסתה כף רגלו ללכת בחלה , נחלה
מכאיב , תגדתי , כי לתכליות רחוק נדרתי ואיכי לא ידעתי
עד מה , ותקלר נפשו בתהותו ויכותו ! אפס , בחסד הא
יתברך שם דרך יפע לכל אדם לפי מצבו ומכונת להשיג את
התכליות הנשגבה הזאת על פי דרכו . ולא הניח דבר בעולם
מבלתי שם בו תוקות ומופתים על מציאות רחמו וחסדו ,
מרחם ככביש כי רמו — עדי תניר ומלוח הלומה תחת כפות
רגליך , נמלאים מוכתים נחמנים המחזיקים את ירחת אלהים
עושיהם ; ממפעלות מלאכי על כבירי כח עד הדום יד נמול
קרחה גדולתו ונפלאות נפש משכלת אשר חלק נם לאדם על
הארץ ; מבריאת הרחם הנורא פדי עם ווחל על עלת עשב
תמלא רחמי האל המשגיח על כל בריותיו ; כלמו יתנו יד
למשכילים נם להיטיב את דרכם ולתקן את נפשותם מבלי העמיק
החקירה , כי אם לא לא לפי מצבו , המלך בתרמונו , החכר
בהלו , המלח בתניתו , והדל בילקוטו , ימלאו קול שחים קורא
אליהם לאמור , הגני , לעזרתך ולשלמותך ! כלמו ילכו נכון ,
ויתקרבו ל תכליתם הקלוד להם לפי תכונתם ביתר שלת ויתר
עוז על רגים ממעמיקי בין והולכים עקלקלות . תכן לא
ידע זאת ובכל זאת לא יש שם על לבו להשכיל ולהיטיב דרכו הוא
נקרא חוטא ונפשו נפש החוטאת לא תנוח נם הכמה , ובדבר

אמת לא תגלה , ועל זה הוכיח הנביא לאמור : הוי משכימי בבוקר שכר ירדופו , מאחרי בנשף יין ידליקם , והיה כנור ונבל הף וחליל ויין משתיהם , ואת פעל ה' לא יביטו ומעשי ידיו לא ראו , לכן גלה עמי מבלי דע וכבודו מרעי רעב והמונו צחה צמא , והבן זה .

והנה אם נתבונן על חלקי החכמה היותר קרובים לכל אדם וקלים למצוא מבלי העמק העיון והחקירה , נראה כי היא חכמת הטבע (פיזיק) ר"ל ההסכלה וההתבוננות בנבריאה ובנבראים והיא קלה מאוד ונעימה להשתעשע בה , ובפרט בהיות חלקים רבים ובכל חלק וחלק ממנה יסתעף רב טוב לנפש האדם המתבונן בה מבלי עמל ויגיע והשקפה תמידית המבטלת את האדם מלעבוד בית לרבון , אשר גם האיש נצרכים לקיום נפשו ותקון מדותיו , וראוי לכל מורה לחנך את הנערים בחלקי החכמה הזאת , ואם ירגל ונפשו נכונה ללכת בשאר חלקי החכמה תשרהו , ואם אין הלב בנעוריו דרך נאה ומכושל להשכיל , גם כי יוקין לא יסור ממנו . והחלק הזה מהחכמה אשר כוונתנו תלוי לא עיוני ולא למודי כי אם שכלי גולד במעט התבוננות בשכל היטר אשר לכל אדם חלק בו , והוא שופט לדק אשר לא יצא פנים ולא יקח שחד , כי אם ירחיק שקר מגבולו , ואם תעשהו ותתחפשהו בכל המושגות והלמודיות שבעולם . אלו שכו רגיש ממעמיקי חקר אחרי בלותם במבוכי דמיונם וסעיפיהם אשר ירדו גם בלא בהשגה , ולא מלאו עוד מקום להלוכות , בחרו במשפטי השכל הפשוט ויכי לפס ליטועה .

והנה לאחת העיר בלבך בחינת החמת הזאת , נתקשה נא , בקורת הנעים ! לשום לב על ספר לחוד המפיק דעה וביגה אחת על כל גדותיו , ולהבחין את הלמוד הנשגב היוצא לנו מהקר הזה . ידעת כי בופר הספר הנכבד הזה אשר חין ערך לו יופיו , היה לים חכם ויודע בתכונת הנבריאה ובנפש האדם , וחושב מחשבות לסחור את הדעות הנפסדות אשר יולדו לאדם בהתבוננו במאורעות החוזרות לאדם על הארץ על דרך לא נכון , כידוע לכל מעיין בספר המשלים אשר יבואו בו . והנה ברחם

ספרו הגיע לפנינו תכונת רוח המדברים והוא איוב / אשר
מאורעותיו נסתעפו כל החקירות הנכללים בו / כולם סר
מרע וירא אלהים / ואמנם עומד מירחה ולא מלחמה • ורחיה
לדבריו / כי ספר לנו דרך חיוב להסבים נקר אחרי הקיף
ימי המסתה ולמעלות עולות מספר כלם כי אביר אולי חטאו
בני וברכו אלהים בלבבם • וגם דברי אליפז מורים תמיד
על החטא אשר בלב חיוב נעגדו את אלהים מירחה ולא
מלחמה • ולזאת אמר : הלא יראתך כסלתך תקותך ותום
דרכיך / וכהנה רבות • והנה אחרי עברו עליו הצרות / שלחד
בניו ומקנהו וחילו / וגם נלקה בגופו / עשה פלונים למקום /
ובקש דין / על מה נעשה עמו ככה / כי אמר : כלא לקחתי
ועולה לא נמלא בי / ומדוע ככה היתה בי יד ה' / ורשעי
ארץ שלוים ושקטים ינוחו בחין פנע רע ? ונכח השאלות האלה
בא לידי וויכוח עם ריעיו / ואים חים מסת חור חיל לנחמו
ולדבר על לבו / זה פתח לפניו דרך ההתבוננות בחקירת הנמול
לעה"ב / וזה אומרה לו כי החיים הומניים אינם נחשבים מחומה
וכל טובותם לך מדומים / הבל אין בם מועיל / ובהמשך
החקירות נתרבה העיון בדברים נשגבים אלהיים ופילוסופיים :
לך בכל זאת לא נחה נפשו / ורוחו הומה עליו להוסיף שאלה
על שאלה עד שלא ידעו עוד מענה : וישבהו שלשת האנשים
האלה מענות את איוב כי הוא צדיק בעיניו • וגם אליהו
בן ברכאל הבוזי לפי שהיו דבריו מתישבים על הלב יהר מדברי
ריעיו / בכל זאת לא מלא די תנחומות לאיוב / כי גם מענהו
היתה נשגבה ורמה מאוד ולא היתה מספקת לצינת חיוב חים
שם הלוה / אשר בגדולות לא הלך ובנפלאות לא יכול דרום •
ואמנם אחרי ענותו ה' מן הסערה נספך לחים אחר • ויאמר :
על כן אמאס ונחמתי על עפר ואפר • ועתה גם־אם לב על
מענת הפלאים אל חיוב / ונראה כי כל דבריו היו להעיר בלבו
המחקר בנרותים ובצריחה למען ירחה גם פלאות מעשיו
וחכמתו / העיר אזנו לשמוע אל קול הנרותים הנוראים / גלה
את עיניו להביט במדרגות הנבראים בדוממים נצמחים וחיים •
ויכי כרחות חיוב את זאת / וירא את מעשי ה' כי נורא הוא /
וידע את חטאו אשר חטא לאלהיו / בעבוד תורתו מירחה ופחד

ולא מירא התמים והיה ירא הרוממות הנשרש בלב האדם
ע"י הניעו אל פועל ה' ואל מעשהו / והיה העונה הגדולה
אשר לאדם על האדמה לדעת בכוד אבורת ע"י הברואים והפועל
ע"י הפעולה • ולמען השיג את המעלה הזאת לא יצערנו
עמקי החקירות כמה שאחר הטבע ועיונים מוסבלים הרמים /
אשר המה נתנו לבד לאנשים יחידים מעטי מספר אשר שכלם
רחבה מאד ויודעים לנתח את כל מוסבל לחלקיו כאשר יוכלו
המנתח את הגופים לחלקיו לגידיו ועורקיו ועצביו / והחכם
המתיך את כל הברואים ליסודותיהם / ולא כל אדם זוכה
למעלה הרמה הזאת / ואם זכה בה מלך קטונתו / עוד רבו
עליו המסבולים אשר יגוף רגלו בם ונריך שמירה מעולה כל
ימי חייו לבלתי ילך אחרות מקלקלות ; כי אם לב טהור ומעט
בתבונות לסוס עין על הבריאה / ואז יסכיל בכל דרכיו
לעשות את הטוב והמעולה בלרוף המחשבה וכשרון הפעולה •
ולזה ספר לנו גם הכותב ספר איוב כי חרף אף אלהים בשיחו
ובמני רעיו / כי המה בלבקש בגדולות ובפלאות בחקירות
עיוניות שמו תפלה בחיוב ולא דברו נכונה על האלהים • והיו
להם ללכת דרך השכל הפשוט אשר יעיד עשה טובה ביקר שאת
מכל המענות הפלסופיות אשר הסיגו גם את הענין ולא בחנו
גם על מבלית כוחם • עיין נח / הקורא הנעים ! את פניס
הספר / ותראה כי נכונים דברינו אלה •

ולמען הרגיל את לב האדם מנעוריו לבחור בדרך הטוב
הזה / חסרנו עד הנה את כל / כי לא היה בדעתנו
לחבר בענינים האלה לחתם בזה המורה להיות לו לעינים
בלמדו עם תלמידיו / ואין לך ממש ח' בעיר ושנים במשפחה
אשר ידעו דרך הבחינה הטובה הזאת • לזאת נודה בכל לב את
המחבר הספר הזה / על דבר עמלו אשר עמל לעזרת ילדי
עמנו ואשרי וקנין את ריחניות לעודי מסלול הטבע מחכמי הומן •
והלינים על סדר נכון ולשון קל ונח / ותהי לנו בכח הזה כפלים
לתושיה / כי מלבד הטעם אשר ישיגו הנערים בשמעם חדשות
ונוראות מן מיני הברואים והגופים הנפלאים / ישיגו גם
דעת נאות לשוננו הקדושה / כי נמלצה שפת המחבר וקלה

להבינה

להבינה • ומעתה בשובנו לנקר על דברי הספר הזה /
נבי כתנו •

הספר הנחמד הזה הוא כולל יו"ד שערים • והמחבר דבר
בהקדמתו הלחה די למבין / למען דעת השתמש בם
ברזוי ונכון • ולכן חזו ורזו מה שהעידו על יקר הנורו
החכמים השלמים הרופא החדון מרדכי בלאך / והרופא
המפרסמה ופרנסטר החדון הערץ נ"י / ודבר שפתינו
אך למותר • אמנם אנחנו נלכה דרך המבקרים / לרחות את
דברי הספר ע"פ כלו / ואם המלא ימלא בו עוד לזיה מחסור
או שגיאה / נגיעה את מחשבותינו הנה / למען ילא על
ידינו נקי ומנופה כאשר היה ברצון המחבר •

שער א § 3 נשאר טעות הדפוס אשר לא נתקן בלוח
הטעות / בשם **אייליערט** / כי שם החכם
היה **אייליער** •

שער ב § 18 הציב על התמיה מדוע אין אנו מרגישים
שום תנועה בהתנועע הארץ ? והיה אחת מן
התמיהות אשר שנה בם בעל ספר מעשי שוביה / והרבה שם
להביא הרבה לסתור דעת התוכן קאפערניקום / ואת הכתוב
שמש בגבעון דום שם למחשבה לו / מבלי דעת פירוש הכתוב
ההוא אשר יוכלך מאוד לחרי מערכת התכונה החדשה • אמנם
המשכיל המתבונן ויודע בחכמת הפיזי"קא והאסטרנ"מיא /
ידע בכל לבו כי רוב שגיאות כאלה יבואו מחסרון הידיעה /
ונאמנים דברי קורתינו הקדושה / ודברי הנביאים אין נפתל בם
כי אם לעינים קלרי הראות / ולבב נבר יהיר אשר לא יעמול
להתבונן בדברי החכמה / כי אם יעבור עליה ברוח קל /
ויאמר מלאתי אזן לי / ידעתי העמק שאלה והגבה מעלה •
לא כן מעשה המחבר הזה / הוא קבל האמת ממי שאמרו /
וכל דברינו מכוונים ללמודי התורה •

התועלת היוצא מידיעת תכונת כדור הארץ רב הוא •
וחיטב חרה לנו על המחבר שלא שם עם
ספרו מפה תרועת עלי לוח מכדור הארץ לשני חלקיו (האמי-
ספעהרע

מצהרע) כי נפתח היה להתלמידים רב התועלת לדמות להם הענין ביתר שלמת • לזאת חולי חסד שניד כל מורה להמנות את החסרון הזה / לו נמפה שמלאת כבר ע"י חכמי הקומות / לו שיכל לגיירו לפני תלמידיו על כדור של עץ / וזה בחמת דרך נקל ומינו מרגה בהולמה •

שער ג כולל לימודי האויר והרוחות והסערה וכו' •

האויר הוא אחד מן העלמיים הנפלאים מאד • והוא מורכב מכמה מינים שוניס / וע"י תכמת ההתכה (כימיא) נוכל להתיכו לחלקיו / ונמלא בו אויר לא כעלם הממים לטוהר / ואויר מעפים ממית את הנעלי חיים / ואויר מלחית עלים / ואויר מרפא לנפש • ואף שאינם נוכרים פה / נוחיל עד ינוסף המחבר ידו שנית להוליך לאור רחשית לאודי חכמת הטבע וחקוקיה / ואז יהיה הקורא פלאים בנבריאה • ופה דבר רק מהאויר הפשוט (גאויר לופט) ומחויונין •

שער ד ה מגלילות הארץ ועניניהם וממהות המים וטבעו • גם המה יאמרו נקלור מאד / כפי אשר מלא המחבר די לאתחילים בחכמה / לאנם נחמדים הלמודים הלזה לשומעיהם / ונכללים בהם תועלות רבות / בפרטות לאנשים אשר עדן לא רחו עיניהם דבר בחכמה זו / יתעלסו בם ויקנו לב להתבונן את גדולות אלהים / אשר עשה את כל אלה • ירחו יסרים וישמחו על דברי הספר הלזה / כי דבר חדש הוא בישראל / לא נכתב בם ספר מיוחד עד הנה • ובשעריש הנוכרים הלזה עדן לא דבר המחבר בפרטות מיני הברואים / אשר עליהם שם מוכן מחשבתו / לאנם בשעריש הנלזים הרחיב הענין / ולאד מסלולי שלשת גדרי הטבע והם רומם / צומח / וחי • ומי יתן ונדעה את כוונתו מדוע הפך הסדר / והתחיל בגלל החי / וירד ממנו אל הצמחים והדוממים ? הלא מלו היה דרך כותבי מסלול הטבע להתחיל מן פחותי הברואים ולעלות משם אל הרמים •

החתימה ברפים הבאים :